

Днес у нас доминира друга естетическа и философска интерпретация на свободата. Главното съждение е, че свободата или е привнесена в човека, или е окончателно обсебена от отчуждените сили. И затова на съвременника не му остава нищо друго, освен да обсъжда отстрани проблема, да го иронизира или да страда безутешно поради изчезването на свободния индивид. По такъв начин Вапцаровата вяра се подлага на осмиване и дисекция, лишава се от основание и духовни валенции.

Вапцаров живее в конкретно време и той ангажира идеята на свободата със съпротивата против фашизма и капитализма. Не си е поставял за цел да узнае какви препятствия могат да възникват пред култа му към свободата, какви превратности и деформации може да претърпи светостта на идеала му, до каква степен човешката природа би могла да бъде завладяна от сили, които конфликтуват със свободата – робския нагон, конформизма, израждането на природните достойнства, наличието на „животинска алчност“ в личността, на социални катаклизми и контрапродуктивни процеси. Да се вини за това поетът, е излишно и подло! Научно казано – антиисторично е! Пък и ясно е: Вапцаров залага на божествената искра, а не на животинската природа у човека. Предпочита да съпреживее участието на бедния Лазар, без да очаква за отплата собствено възкресение.

Въпросите, които биха могли да бъдат зададени на Вапцаров, се делят в две групи: въпроси, повдигани от недоброжелатели и социални противници на поета, от приспособленци и врагове на неговата етика, и въпроси, отправяни към него от хората, които продължават да вярват в пътеводната звезда на поета, във фундамента на човеколюбивата му идея.

В края на 70-те години написах стихотворна творба, посветена на Вапцаров. Опитах се да сложа цветя пред нетленния паметник на великия поет, но и да изразя своите безпокойства от нравствения маразм и от тежките катаклизми, които се задаваха в обществения развой. Струва ми се, че въпросите, които отправях към Вапцаров, и днес са актуални, ето защо ще допълня последните си съждения с текста на „Защото все пак знам...“:

*Другарю Вапцаров,
стохилияднико на инквизиторското изкуство.
Интересува ме не Вашата смърт,
агонията – още по-малко,
защото все пак знам...*

*Кажете ми искрено —
колко вяра Ви беше нужна,*